

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Kõne
9. oktoober 2025

**Euroopa Kontrollikoja presidendi
Tony Murphy kõne**

**Euroopa Kontrollikoja 2024. aasta aastaaruande
esitlemine**

Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjonile

9. oktoober 2025

Erinevuste korral tuleb lähtuda suulisest tekstist.

Lugupeetud esimees,

austatud liikmed,

härja volinik

Mul on väga hea meel olla täna eelarvekontrollikomisjoni ees ja tutvustada teile Euroopa Kontrollikoja 2024. aasta aastaaruande peamisi leide ja olulisemaid sõnumeid. Minuga koos on siin taas lugupeetud kolleeg ja meie aastaaruande eest vastutav liige Jan Gregor.

Aastaaruanne on kontrollikoja kõige olulisem väljund, mis nõuab märkimisväärset pühendumist ja jõupingutusi.

Aruanne annab väärtuslikku teavet ELi eelarve ja selle eri poliitikavaldkondade kohta. Lisaks meie vastavus- ja tulemusaudititele toetab see meie sidusrühmi ELi eelarve kujundamisel ja nende otsustusprotsessides.

Käesoleva aasta aruanne on väga oluline, kuna käimas on läbirääkimised 2028.–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistiku üle. Aruandes kirjeldatakse saadud kasulikke õppetunde, tuuakse esile peamisi eesiseisvaid ülesandeid ja osutatakse riskidele, mida tuleks tulevaste eelarvete kujundamisel arvesse võtta.

Niisiis, millised on meie 2024. aasta aastaaruande peamised järeldused?

Esitame ELi 2024. aasta raamatupidamise aastaaruande kohta märkusteta arvamuse ja kinnitame, et see kajastab taas täpselt liidu finantsolukorda.

Eelarvetulu oli kokku 250,6 miljardit eurot (sh NGEU raames laenatud vahendid). Nagu varasematel aastatel, esitame me tulude kohta märkusteta arvamuse.

Samas on oluline märkida, et meie arvamus ei hõlma tegelikust väiksemana deklareeritud tolli- ja muid makse või nendest kõrvalehoidumist, sest meie arvamus saab keskenduda ainult esitatud arvudele.

Järgmiseks käsitlen kulutusi. ELi pikaajaline eelarvepakett hõlmab nii mitmeaastast finantsraamistikku (st tavapäraseid eelarvekulutusi) kui ka taasterahastu „NextGenerationEU“ (NGEU) kulutusi. NGEU vahenditest moodustab suure osa taaste- ja vastupidavusrahistu, mille puhul kasutatakse mitmeaastasest finantsraamistikust erinevat rakendamismudelit. Seetõttu esitame 2024. aasta kulutuste korrektsuse kohta kaks eraldi arvamust: ühe ELi traditsiooniliste eelarvekulutuste ning teise taaste- ja vastupidavusrahistu kohta.

Alustan ELi traditsioonilistest eelarvekulutustest:

kuigi ELi eelarvekulutuste veamäär vähenes, ületab see endiselt olulisuse läve, ning oli 3,6% (2023. aastal 5,6%). Arvestades tuvastatud vigade läbivat iseloomu, esitame kulutuste kohta kuuendat aastat järjest vastupidise arvamuse.

Hinnanguline veamäär ei väljenda pettust, ebatõhusust ega raiskamist, vaid on hinnang summa kohta, mille kasutus ei vastanud ELi ja liikmesriikide eeskirjadele.

ELi eelarvekulutuste veamäära arvutamisel võetakse arvesse ja konsolideeritakse mitmeaastase finantsraamistiku eelarve eri poliitikavaldkondades tuvastatud veamäärad. Edasi käsitlen konkreetseid poliitikavaldkondi, et kirjeldada tüüpilisi leide, mille põhjal arvutatakse veamäär.

Alustan ühtekuuluvusest, mis moodustab peaaegu kolmandiku ELi eelarvekulutustest.

Selles poliitikavaldkonnas on meie hinnanguline veamäär 5,7%, mis on madalam kui 2023. aasta 9,3%. Hinnangulise veamäära peamised põhjustajad olid endiselt rahastamiskõlbmatud kulud ja projektid ning riigihanke-eeskirjade rikkumine.

Tegime 2023. aastal kindlaks mitu tegurit, mis tõenäoliselt suurendasid õigusnormide vastaselt tehtavate kulutuste riski. Neiks olid näiteks pandeemiaga seotud häired, kattuvad rahastamisperioodid ja kuni 100% suurused kaasrahastamismäärad selliste vahendite puhul nagu REACT-EU ja CRII (viimaste tähtajad olid aasta lõpuosas). Seetõttu langes ühtekuuluvuse valdkonna veamäär 2024. aastal taas rohkem varasemate aastate tasemele.

Osana oma auditi käsitusviisist ühtekuuluvuse valdkonnas kontrollisime liikmesriikide auditeerimisasutuste tööd. Viimase kaheksa aastaga oleme kogunud palju tõendeid ning leidnud arvukaid vigu, mida ametiasutused oleksid pidanud avastama, kuid ei avastanud. Need probleemid õõnestavad märkimisväärselt ametiasutuste töö usaldusväärsust ja piiravad seda, mil määral saab Euroopa Komisjon nende tulemustele tugineda.

Eriti murettekitav on asjaolu, et sageli tegelevad samad asutused ka taaste- ja vastupidavusraha vahendite kasutamise järelevalvega liikmesriikides ning et 2028–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistiku määruste eelnõude kohaselt kavatseb Euroopa Komisjon neile toetuda ka tulevikus.

Meie hinnangul kujutab see endast tõsist riski, millega tuleb tegeleda.

Edasi vaatlen järgmist suurt kuluvaldkonda, rubriiki „Loodusvarad ja keskkond“ (enam kui kolmandik eelarvekulutustest), millest moodustavad suurema osa põllumajandus ja maaelu areng. Meie hinnangul on see valdkond olulisel määral vigadest mõjutatud: veamäär on 2,6% (2023. aastal 2,2%).

Leitud vigade puhul on peamiselt tegu haldusvigade, rahastamiskõlbmatute kulude ja projektide ning põllumajandus-, keskkonna- ja kliimakohustuste täitmata jätmisega.

Ühtse turu, innovatsiooni ja digitaalvaldkonnas leidsime, et veamäär oli 3,2% (2023. aastal 3,3%). Teadusuuringute kulutused on endiselt suure riskiga valdkond, kus me tuvastasime palju personalikuludega seotud vigu.

Erinevalt eelmistest aastatest esitame 2024. aasta kohta erihinnangu mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi 6 „Naabrus ja maailm“ tehingute kohta. Üldiselt toetatakse nende vahenditega väljaspool ELi asuvaid piirkondi ja riike.

Meie hinnangul on rubriigi veamäär 4,9%. Üle poole meie tuvastatud vigadest moodustavad rahastamiskõlbmatud kulud ja riigihanke-eeskirjade rikkumised.

Viimane rubriik, „Haldus“, ei ole sarnaselt eelmistele aastatele meie hinnangul oluliselt vigadest mõjutatud.

Meie 2024. aasta aastaaruande kallal tehtud töö kokkuvõtteks võib öelda, et kuigi ELi eelarvekulutuste hinnanguline veamäär on vähenenud, on see endiselt murettekitav.

Jätkan nüüd taaste- ja vastupidavusrahastrahastuga. Meie hinnang rahastu maksetaotlustele põhineb taaste- ja vastupidavusrahastrahastu määruuses sätestatud maksetingimustel. Nende kohaselt peavad eesmärgid ja sihid olema kõigepealt rahuldavalt täidetud ning vastama ka teistele peamistele rahastamiskõlblikkuse tingimustele.

Taaste- ja vastupidavusrahastrahastu rakendamismudel erineb märkimisväärselt tavapärastest eelarvekuludest – maksed ei põhine tegelikel kuludel ega sõltu nende vastavusest ELi ja liikmesriikide eeskirjadele. Kirjeldatud ainulaadse mudeli tõttu vajatakse ka spetsiaalset auditimetoodikat ja käsitusviisi. Seetõttu esitame taaste- ja vastupidavusrahastrahastu kulutuste kohta eraldi auditiarvamuse.

2024. aastal oli taaste- ja vastupidavusrahastrahastu kogukulutuste maht 59,9 miljardit eurot. Meie audit hõlmas kõiki 28 toetusmakset kogusummas 53,5 miljardit eurot ja eelmakseid summas 6,4 miljardit eurot.

Leidsime oma kontrollide käigus juhtumeid, kus maksete aluseks olnud eesmärgid ja sihid ei olnud rahuldavalt täidetud. Ühtlasi tuvastasime probleeme, mis olid seotud eesmärkide muutmise, topeltrahastamise ja rahastamiskõlblikkuse perioodidega. Leidsime ka ebamääraselt määratletud eesmärke ja sihte ning puudusi Euroopa

Komisjoni tehtud eelhindamistes. Nende leidude põhjal esitame taaste- ja vastupidavusrahastu kulutuste kohta märkustega arvamuse. Lisaks juhtisime tähelepanu käimasolevale Euroopa Kohtu kohtuasjale, mis puudutab kahte eesmärki.

2024. aasta lõpuks oli Euroopa Komisjon maksnud taaste- ja vastupidavusrahastu toetustena välja 178,5 miljardit eurot, mis moodustab ainult 50% kõigist olemasolevatest vahenditest. Kuna taaste- ja vastupidavusrahastu rakendusperioodi lõpuni augustis 2026 on jäänud vähem kui aastat, on selge, et selle ajaga tuleb veel ära kasutada märkimisväärne summa.

Kasutasime hiljuti võimalust uurida ja kokku võtta mahukas töö, mida oleme teinud alates selle ajutise rahastamisvahendi loomisest 2021. aastal. Ülevaates tuuakse välja peamised järeldused ja saadud õppetunnid, mis on tulevaste tulemuspõhiste rahastamisvahendite loomisel kriitilise tähtsusega.

Kuigi me tunnistame selliste rahastamisvahendite olulist rolli ELi eelarves, rõhutame, et tulevikus tuleks neid kasutada ainult siis, kui rahastamine on otseselt seotud mõõdetavate tulemustega. Rahastamine peab kindlasti olema seotud tõendatud tegelike kuludega ning on äärmiselt oluline, et selliste rahastamisvahendite kavandamine ja rakendamine ei toimuks aruandekohustuse arvelt.

Kui tegemist on tulevaste laenudega, on väga oluline, et EL maandaks tõhusalt intressiriske ja koostaks juba ette selge tagasimaksekava, milles täpsustatakse ka tagasimaksmise allikad.

Meie 2024. aasta aastaaruandes juhitakse tähelepanu ka võetud laenudega kaasnevatele riskidele tulevaste mitmeaastaste finantsraamistike jaoks, eelkõige NGEU laenukohustustest tulenevale kasvavale koormusele. 2027. aastaks võib ELi laenujääk ületada 900 miljardit eurot, mis on peaaegu kümme korda suurem kui NGEU-le eelnenud 2020. aasta tase. Lisaks võivad NGEU intressikulud praeguses mitmeaastases finantsraamistikus ületada 30 miljardit eurot, mis on enam kui kaks korda suurem kui komisjoni esialgne prognoos (14,9 miljardit eurot).

Enamik neist laenumaksetest lükatakse edasi tulevastesse mitmeaastastesse finantsraamistikesse ning suurenevad võlakohustused raskendavad oluliselt ELi tulevaste eelarvete koostamist ja ELi tegevuse jaoks piisavate vahendite tagamist. Euroopa Komisjon ettepaneku kohaselt oleks perioodi 2028–2034 eelarve peaaegu 2 triljonit eurot, mis moodustab ligikaudu 1,26% ELi kogurahvatulust. Samas on oluline märkida, et kuigi 1,15% sellest on seotud uute kulutustega, eraldatakse 0,11% ELi kogurahvatulust NGEU laenude tagasi maksmiseks. Kogu võla tagasi maksmine võib ELi tulevaste eelarvete jaoks tähendada kuni 31 miljardi euro suurust väljaminekut aastas.

2028.–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistiku ettepanekud on praegu paljude institutsioonide, sealhulgas Euroopa Kontrollikoja töö ja arutelude keskmes. Ettepanekute kohaselt oleks tegu taaste- ja vastupidavusrahistuga sarnase mudeliga, mis sisaldab ka riiklikke kavasid. Selles kontekstis võivad meie poolt taaste- ja vastupidavusrahistus tuvastatud probleemid ja riskid olla ka siin asjakohased.

Me töötame juba ettepanekute kohta arvamuste esitamise kallal, tuues seejuures välja ka riskid ja seni saadud õppetunnid, mis põhinevad meie ulatuslikul kogemusel eelarvega.

Meie ühine eesmärk peaks olema aidata kujundada eelarvet, mis tagaks läbipaistvuse ja vastutuse koostööla Euroopa pikaajaliste prioriteetidega ning suudaks aidata luua parema tuleviku kõigi kodanike jaoks.

Lõpetuseks tahaksin tänada kontrollikoja töötajaid ja liikmeid hea töö ja asjatundlikkuse eest. Nende pühendumus ja professionaalsus on kontrollikoja kõnealuse aastaaruande kõrge kvaliteedi tagamisel ja institutsiooni missiooni täitmisel otsustava tähtsusega.

Tänan teid tähelepanu eest ja jään ootama teie küsimusi.